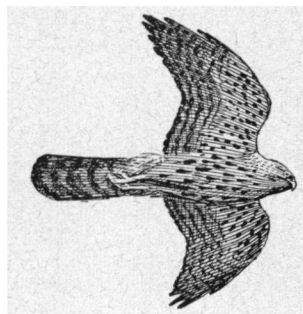

JONGE HAVIK
Tekening H. J. Slijper

Het Nationaal Beraad over de Roofvogelstand

Zaterdag 7 maart werd in een der zalen van "Artis" te Amsterdam een „Nationaal Beraad over de Roofvogelstand" gehouden, dat zowel ten doel had om met een groep van deskundigen nog eens vast te stellen of er inderdaad sprake is van een verontrustende achteruitgang van de roofvogelstand in Nederland, als om (indien dit het geval bleek te zijn) te overleggen of het mogelijk en wenselijk is maatregelen te nemen om deze achteruitgang tot staan te brengen.

Als voorzitter van dit „Beraad" trad op Prof. Dr. K. H. Voous, die de ongeveer zestig deelnemers welkom heette namens de initiatiefnemers, de Kon. Ned. Jagersvereniging en de Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels. Voor de tweede keer binnen enkele maanden, aldus spr., is dit een bijeenkomst die speciaal aan de roofvogels is gewijd. Op 7 september 1963 belegde het Natuur-Noodfonds-Nederland een speciale bijeenkomst over de *havik*. Ditmaal gaat het om de roofvogels en uilen in het algemeen, wier voortbestaan naar het oordeel van vele deskundigen ernstig wordt bedreigd. Prof. Voous bracht dank aan de organiserende instanties voor hun initiatief en de voorbereiding van deze bijeenkomst, waarvoor „Jagersvereniging" „Vogelbescherming" en de Nederlandse Vereniging van Jachttopzichthouders ieder een gelijk aantal uitnodigingen hadden verzonden. Voorts dankte hij de hierna te noemen organisaties en instellingen voor hun medewerking en morele ondersteuning: het Natuur-Noodfonds-Nederland (de Nederlandse sectie van het World Wildlife Fund), de Nederlandse sectie van de Internationale Raad voor Vogelbescherming (I.C.B.P.), de Nederlandse Ornithologische Unie, het Nederlandse Valkeniersverbond Adriaan Mollen, de Nederlandse Vereniging van Jachttopzichthouders, de redactie van „Het Vogeljaar", de afdeling Oudheidkunde en Natuurbescherming van het Ministerie van O., K. en W., de Directie Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij, het Rijksinstituut voor veldbiologisch onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud, het Instituut voor Veterinaire Farmacologie der Rijksuniversiteit te Utrecht, het Instituut voor Oecologisch Onderzoek van de Kon. Ned. Akademie van Wetenschappen, de directeur van „Artis" en voorts vertegenwoordigers van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, het Zoologisch Museum te Amsterdam, de Kon. Ned. Natuurhistorische Vereniging, de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, de Katholieke Jeugdorganisatie voor Natuurstudie en het Vogeltrekstation te Arnhem.

Er is, bij de organisatie, een poging gedaan om de deelnemers aan dit beraad te rubriceren als resp. jagers, jachtopzichters, vogelkundigen en vogelbeschermers, aldus Prof. Voous. Doch velen meenden, terecht, in twee of meer van deze rubrieken thuis te horen. Terecht, omdat wie hier bijeen zijn in de eerste plaats natuurliefhebbers zijn, bijeen voor een beraad over het wereldwijde probleem van de natuurbescherming en het behoud van de natuurlijke hulpbronnen. In het bijzonder gaat het thans om de roofvogels die naar ons gevoel wel heel ernstig gevaar lopen.

De rol van de roofvogel in de natuur

Eerste inleider was Prof. Voous zelf, die begon met te verwijzen naar het AO-boekje nr. 997 van zijn hand: „Roofvogels gevraagd” en naar de inleidingen gehouden op de „Havikendag” van het Natuur Noodfonds Nederland (Het Vogeljaar 1963, nr. 5, blz. 133.).

Ditmaal wilde spr. vooral aandacht schenken aan de praktische vragen: Wat eten de roofvogels? Benadelen de roofvogels met hun menu de mens? Er is geen reden om al te menselijke overwegingen hierbij te betrekken. Er is geen sprake van moordlust of roofgier bij deze vogels. Zelfs de term „roofvijand” is misleidend. Spr. gaf daarom de voorkeur hier het neutrale, vreemde woord „predator” te gebruiken (dat overigens ook rover betekent). De rol van de roofvogel in de natuur is niet volledig uit de kennis van de samenstelling van zijn menu af te leiden. Hij kan pas goed worden begrepen, wanneer wij weten welk percentage van het totale bestand der prooidieren, door alle roofvogelsoorten samen in één gebied wordt geconsumeerd. De Amerikaanse onderzoekers, de gebroeders Craighead vonden in de staat Michigan, dat alle roofvogels en uilen samen in de winter één vijfde van het totale aantal muizen en bijna de helft van alle konijnen opaten.

De Duitse jachtbioloog Dr. Heinz Brüll beschrijft in zijn in 1964 verschenen boek „Das Leben deutscher Greifvögel” hoe de krachtigste roofvogels de grootste jachtarealen (territoria) bezitten en dat, naarmate de territoria van de prooi kleiner worden, het aantal van hun jongen, dus de totale nakomelingschap, aanzienlijk groter wordt. De grote *havik* heeft een drie tot vier maal zo groot territorium als de kleinere *sperwer*. Binnen het jachtareaal van één paar *haviken* bevonden zich gemiddeld 155 territoria van *patrijzen*, met een nakomelingschap van 490-1400 jongen per jaar. Binnen het jachtareaal van één paar *sperwers* trof Dr. Brüll gemiddeld ongeveer 600 territoria van de *vink* aan, die in totaal ruim 5.000 jongen zouden opleveren (wat wel beetje aan de hoge kant berekend is). De roofvogels oogsten altijd het surplus van hun prooidierbevolking. Zij specialiseren zich nimmer op schaars voorkomende soorten en roeien dus nimmer soorten in hun gebied uit.

Een groot deel van de roofvogelprooien bestaat voorts uit niet gezonde, zwakke of anderszins gehandicapte dieren. Hiervan geeft Brüll goede voorbeelden: b.v. 42 pct van door één *havik*wijfje geslagen *kraaien* (het totale aantal was 162) bestond uit niet geheel volwaardige individuen. Roofvogels oefenen een regulerende werking uit op het bestand van hun prooidieren en een selecterende werking op hun conditie.

Maar roofvogels reguleren ook elkaar, zij het soortgenoten of andere roof-

vogelsoorten. De ene predator spaart de andere niet! Onder de 303 prooien van Zwitserse *steenarenden* bevonden zich 14 andere predatoren, w.o. 7 vossen en 4 boommarters. Onder 2.629 geregistreerde prooien van de grote *oehoe* trof men 41 *buizerden* en 57 *ransuilen* aan. *Haviken* vangen behalve duiven, *kraaien* en *vlaamse gaaien* soms ook veel *sperwers*.

Chemische bestrijdingsmiddelen in land-, tuin- en bosbouw hebben voor de mens grote voordelen gebracht. Doch inmiddels blijkt steeds duidelijker, dat zij ook gevaar kunnen opleveren voor het evenwicht in de natuur en voor de gezondheid van de mens.

Ondanks de sombere berichten van de laatste tijd zag spr. echter wel een redelijke mogelijkheid om de roofvogels in ons landschap te bewaren, zeker in Nederland, zonder daarbij aan enige partij schade te berokkenen.

Jachtbeheer en roofvogels

De voorzitter van de K.N.J.V., Mr. J. O. Thate begon zijn inleiding met de mededeling, dat de K.N.J.V. het op prijs stelde als partner aan dit beraad deel te nemen. Dit was een dertig jaar geleden onmogelijk geweest. Jacht en natuurbescherming werden toen als tegenstellingen beschouwd. Hij was verheugd, dat dit thans niet meer het geval is.

De jagers van thans plegen geen roofbouw meer, doch streven naar een verantwoord beheer, waarbij de jachtbuit een redelijke oogst is. De heer Thate legde er de nadruk op, in dit verband te spreken namens de georganiseerde jagers, die ongeveer de helft uitmaken van alle aktehouders.

Een dertig jaar geleden waren zowel de jager als de wetgever anti-roofvogel. De „stootvogels” werden sterk vervolgd, maar het wonderlijke is, dat hun stand niettemin beter was dan thans, nu zij worden geduld. Vooral de mooiste en riddelijkste roofvogel, de *havik* is sterk in aantal afgenomen. Zich afvragend wat hiervan de oorzaak is, geloofde spr. niet dat dit direkt aan de mens moet worden geweten. Het bepalen of een vogelsoort schadelijk is voor de mens, is uiterst moeilijk. Een soort die schade berokkent aan de landbouw, kan uiterst nuttig zijn voor de bosbouw. *Havik* en *sperwer* en misschien de *buizerd* zullen alleen schade toebrengen aan de wildstand, als er een te dichte bezetting is. Spreker meent dat één *havik*paar op 3000 ha positief nuttig is. Deze oppervlakte kan vaak nog wel kleiner zijn, behalve in kleine fazantjachten. Plaatselijk kan de *havik* naar spr. oordeel schadelijk worden voor weidevogels en *wulpen*, als door myxomatose het konijn verdwijnt.

Rationalisatie in de landbouw, gepaard met het gebruik van pesticiden, heeft ernstige nadelen opgeleverd voor de roofvogels. Spr. pleitte voor het gebruik van cumarine tegen muizeschade en meent dat muizetarwe veel slachtoffers maakt. Hij zou zelfs willen overwegen te bepalen, dat bestrijding van muizen uitsluitend met cumarine mag worden uitgevoerd, dat naar zijn mening voor vogels ongevaarlijk is.

Bijzonder schadelijk is de rationalisatie in de bosbouw. Bossen worden thans beschouwd als houtfabrieken. Te veel zware houtopstanden worden gekapt en dit gaat door tot diep in het broedseizoen. De verontrusting werkt zeer storend, waardoor roofvogelparen vaak niet tot broeden komen. Spr. meende dat het noodzakelijk is rustgebieden in te stellen, waar m.i.v. 1 maart niet meer wordt gekapt.

Ook de recreatie veroorzaakt veel verontrusting, waaronder vooral de roofvogels lijden. Voorts beletten ook de militairen met hun bedrijf veel roofvogelparen het broeden. Hij vroeg zich af of laagvliegende straaljagers eveneens een nadelige invloed hebben.

Samenvattend zag spr. vooral behoefte aan rustgebieden, waarvoor o.a. medewerking van de bosbouw nodig is, gepaard met premies aan jacht-opzichters, in wier gebied roofvogels met succes broeden. Afschot van roofvogels kan niet meer worden geduld. Zo nodig kan een enkele vogel of paar worden weggevangen en elders worden uitgezet. Ten slotte zal veel voorlichting in dag- en vakbladen moeten worden gegeven. Spr. bepleitte invoering van een verplicht en streng jachtexamen in de nabije toekomst.

Ten aanzien van de soorten meende spr. uit eigen ervaring te kunnen vaststellen dat vooral de *havik* sterk is afgenomen. De *buizerd* is beslist niet minder aanwezig, doch komt wel minder tot broeden. De *sperwer* is eveneens sterk afgenomen, de *torenvalk* wat minder. Ook zijn er veel minder uilen, vooral *bosuilen*, doch spr. meende dit voor een deel aan de winter van 1962/3 te moeten wijten.

Discussie

De heer M. I. F. Bijleveld bevestigde uit eigen ervaring de nadelen van verontrusting door houtkap en zou deze in rustgebieden reeds op 15 februari willen staken. Het is inderdaad de bedoeling reeds dit jaar een premie van f 100,— te geven aan jachtopzieners die ertoe bijdragen dat een *havik*broedsel uitvliegt. Spr. bepleitte vlotte verstrekking van vangvergunningen, opdat plaatselijk schadelijke voedselspecialisten snel naar elders kunnen worden overgebracht.

Pastoor J. N. van den Brink bepleitte het instellen van een insigne of ander onderscheidingssteken voor jachtopzichters die in hun jachtveld roofvogels dulden en ook in het algemeen duidelijk de vogelstand bevorderen. Iets dergelijks valt eigenlijk zelfs bij een eerste bezoek aan een terrein al te constateren.

De heer Thate was van mening, dat elke jachtopzichter natuurbeschermers behoort te zijn, doch voelde wel voor de suggestie en zag hier een taak voor de verenigingen van jagers en jachtopzichters.

Dr. A. C. Perdeck vroeg of het percentage niet-weidelijke jagers is toegenomen?

De heer Thate meende dat de mentaliteit van de jagers in het algemeen beslist is verbeterd, doch bij de „nieuwe jagers” vindt men vaak een ten hemel schreiende onkunde. Hij was ervan overtuigd, dat de opzettelijke roofvogelvervolgning beslist is afgenomen.

Dr. K. Waldeck was wat minder optimistisch. Hij bepleitte strenge voorschriften door jachtheren aan jachtopzichters en strengere straffen voor opzettelijke wetsovertreding. Mét de heer Thate voelde hij behoefte aan een moeilijk jachtexamen. Hij bleek van mening dat het wangedrag van roofvogels bij fazanterieën vaak sterk wordt overdreven. Ook geloofde hij niet dat de *havik* per se zware houtopstand nodig heeft voor zijn horst, mits de rust maar gewaarborgd is.

De heer K. W. L. Bezemer betreurde het dat zelfs in natuurreserveaten

vaak nog roofvogels worden bestreden door eigengereide jachtopzichters. De heer Voous meende dat dergelijke euvels vooral door opvoeding moeten worden bestreden.

Ook de heer H. J. Slijper noemde een aantal gevallen, waaruit bleek dat vaak nog ongewenste dingen gebeuren. Hij wees op de grote verantwoordelijkheid van de vrijwel autonome jachtopzichters. Hij maakte voorts melding van het nestelen van *haviken* dichtbij het vliegveld Twente, waaruit hij meende te mogen concluderen dat deze zich van straaljagers niet zoveel aantrekken.

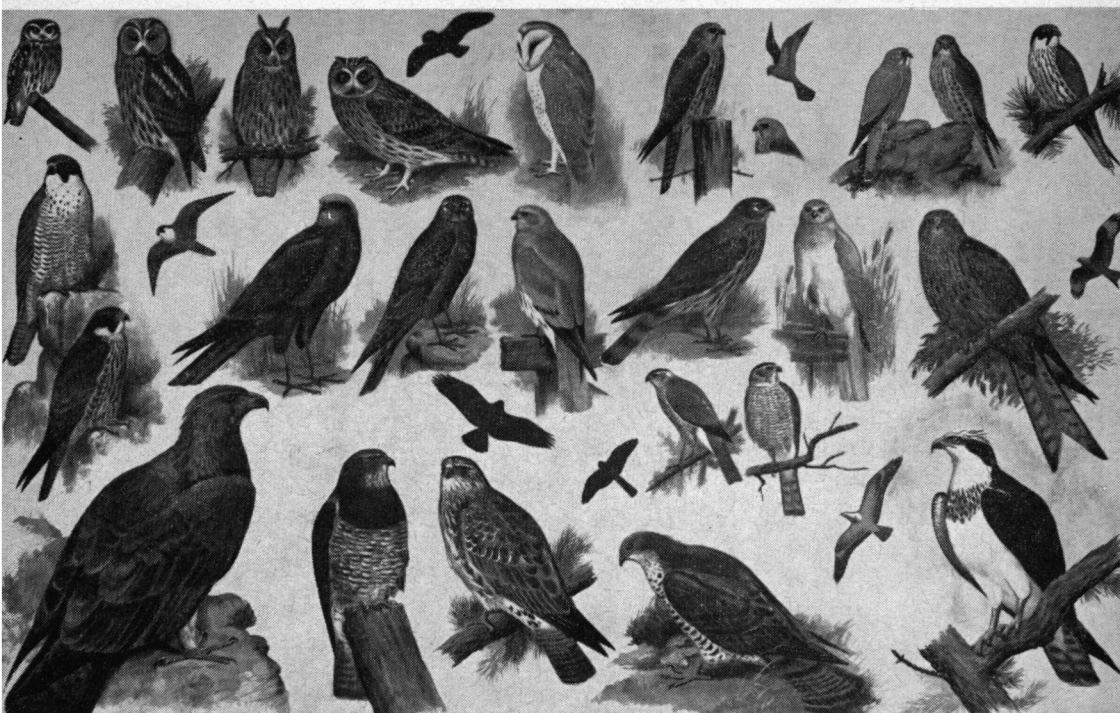
Drs. J. Rooth pleitte eveneens voor betere opvoeding en voorlichting en zou vooral graag meer publicaties over deze onderwerpen in De Nederlandse Jager zien.

De heer C. J. S. Ruiter deelde nog mee, dat meer dan de helft der bij erkende preparateurs aangeboden beschermde vogels roofvogels en uilen zijn. Het gaat hierbij om honderden vogels per jaar, waaronder toch vrij veel geschoten en ook „geklemde” exemplaren. Vooral door scholen wordt veel om opgezette vogels gevraagd.

Prof. Voous zag hier vooral een taak voor „Vogelbescherming”, door aantrekkelijk ander materiaal voor scholen beschikbaar te stellen.

Dr. G. A. Brouwer wilde ook een andere kant van het probleem belichten,

In samenwerking met de Royal Society for the Protection of Birds geeft „Vogelbescherming” een fraaie wandplaat uit (86 x 62 cm) in 7 kleuren offsetdruk, waarop 18 soorten roofvogels en uilen zijn afgebeeld door H. J. Slijper. De plaat is ook op kleiner formaat (31 x 21 cm) verkrijgbaar, eveneens in 7 kleuren offsetdruk.
(Cliché „Natuur en Landschap”)

door de vraag te stellen wat tegen een eventueel teveel aan roofvogels zou moeten worden gedaan.

Prof. Voous achtte deze vraag thans weinig opportuun en betwijfelde trouwens, of er tegen een teveel moet worden opgetreden. Hij heeft groot vertrouwen in natuurlijke regulatie.

De heer J. Scholten Julzn. bracht nog naar voren dat naar zijn mening bij fazanterieën wel gelijk sprake kan zijn van ernstige overlast van roofvogels.

De roofvogelstand in Nederland

Na de koffietafel gaf Drs. J. Rooth een overzicht van de roofvogelstand in Nederland volgens gegevens van het RIVON. Dit zijn, met uitzondering van die over de *havik* (verzameld door H. J. Slijper), geen exacte cijfers. Spr. wees op ernstige achteruitgang van biotopen door bevolkingsdruk en op het gevaar van de pesticiden. De invloed van de myxomatose achtte hij vnl. plaatselijk en tijdelijk. Clandestien afschot en onkunde maken eveneens slachtoffers. Door landverbetering is op vele plaatsen het aantal prooidieren, met name veldmuizen, sterk verminderd. De trekkende soorten hebben enorm te lijden onder afschot in het buitenland. Het is nog niet duidelijk of een of meer van deze factoren domineren over de andere.

De *sperwer* is in acht jaar tijds afgenomen van 500 tot 250-350 paren. L. Tinbergen meende dat er in Nederland zeker plaats is voor 1250 paren. De *havik* is in ongeveer vijf jaar tijds teruggelopen van meer dan 100 tot 15-25 paren. Spr. meende, op grond van waarnemingen door het RIVON, dat meestal één paar per 2.000 ha toelaatbaar is. Dit zou een totale stand van ongeveer 125 paren in Nederland betekenen.

De *buizerd* handhaaft zich op 50-100 paren, de *wespendief* op 10-20 paren.

De *bruine kiekendief* is sterk achteruit gegaan, van ongeveer 200-300 tot 100-200 paren. In het Zwarte Meer heeft men geconstateerd dat veel eieren niet uitkomen de laatste jaren en men vraagt zich af of hier sprake is van de invloed van landbouwvergiften.

De *blauwe kiekendief* is vrij constant met 15-20 paren, zij het dat er plaatselijk sterke schommelingen optreden. Het aantal *grauwe kiekendieven* is gedaald van méér dan 50 tot 30-50 paren.

De *boomvalk* lijkt zich daarentegen te handhaven op 200-300 paren.

Van de *torenvalk* weten we niet nauwkeurig hoeveel paren er waren. In elk geval enige duizenden en aangenomen wordt dat er in 1963 tussen de 2000 en 4000 paren waren. Tellingen in de Amsterdamsche Waterleiding-duinen toonden aan dat van de 28 paren die daar in 1961 broedden er in 1962 nog 10 over waren en in 1963 zelfs maar één paar. (Het Vogeljaar 1964, nr. 2.).

Ten aanzien van de uilen dient te worden bedacht dat de cijfers die Bierman in 1958 publiceerde veel te laag waren. Zij mogen dus niet worden vergeleken met de thans beschikbare. Aangenomen wordt, dat de aantallen nageen constant zijn of iets afnemen.

Het aantal *kerkuilen* wordt thans geschat op 3.000 paren. De onderzoeken van Honer wijzen er op, dat de telkens optredende grote sterfte een

gevolg is van schommelingen in de aantallen kleine knaagdieren. Dit geldt vermoedelijk voor een groot deel van Europa.

Uit recente gegevens van het RIVON blijkt dat de *bosuil* vooral voorkomt in het gebied van de grote rivieren en in de duinstreek. De soort lijkt zich te handhaven op 750-1000 paren.

Het *steenuiltje* gaat plaatselijk sterk achteruit, doch de totale populatie lijkt ongeveer gelijk te blijven op 1000-2000 paren.

De *velduil* schommelt sterk in aantal, met een neiging tot achteruitgang. Het aantal wordt geschat op 80-120 paren. Gebleken is dat deze soort tijdelijk veel in de nieuwe polders broedt.

Over de *ransuil* zijn geen gegevens beschikbaar omtrent voor- of achteruitgang. Het aantal wordt geschat op 2000-3000 paren.

Prof. Dr. D. M. de Vries vermeldde enige cijfers uit de tellingen die hij in de Gelderse Vallei verricht, waar o.a. enige tijd een *rode wouw* verbleef, die geregeld *kieviten* sloeg en verdween, toen deze in het voorjaar weggetrokken. De *slechtvalk* is er na 1957 zeer zeldzaam geworden. In 1950 werd de soort 0.45 keer per wandeling gezien, thans ongeveer 0,05 keer.

De heer C. Schoen Sr. vond het jammer, nog niet veel goeds over de jachtopzichters te hebben gehoord. Z.i. wordt het aantal roofvogels bepaald door de beschikbare prooidieren. *Ooievaar* en *nachtwaluw* nemen ook sterk af, doch dat kan men toch ook niet aan de jachtopzichters wijten. Als er maar voedsel is, komen de roofvogels daar onmiddellijk op af. Spr. had dit kunnen constateren met *bruine kiekendieven*, die werden aangelokt, door *patrijzen*, en *haviken* die in eikeljaren op de *vlaamse gaaien* en *houtduiven* af kwamen. Hij meende voorts, dat er teveel preparateurs zijn.

De heer Ruiter antwoordde hierop, dat het aantal erkende preparateurs sinds 1940 nauwelijks is toegenomen. Er zijn er thans ongeveer 30 en hij gelooft niet, dat dit teveel is.

De heer W. Korfmaker zag de toenemende waterverontreiniging en de activiteiten van vogelfotografen als voornaamste oorzaken van de achteruitgang.

De heer J. C. v. d. Plaat drong aan op stappen, die ook internationaal een betere bescherming verzekeren. Hij zou voorts willen voorschrijven dat, als een giftige stof aan zaaigranen wordt toegevoegd, tevens een onaangename smakende stof wordt bijgemengd. Hij bepleitte bovendien voor een aanvullende premie, te verstrekken door de KNJV voor uitvliegende jonge *haviken*.

Drs. J. R. Wattel stelde voor dat „Vogelbescherming”, KNJV en Natuur-Noodfonds-Nederland een fonds vormen, met steun van anderen, waaruit maatregelen ter verbetering van de roofvogelstand kunnen worden gefinancierd. Hij vroeg voorts om vorming van een commissie die klachten en andere gegevens over afschot van roofvogels verzamelt.

De heren Thate en Voous verklaarden zich bereid deze commissie te vormen en ontvangen gaarne gegevens, die strikt vertrouwelijk worden behandeld (p/a Prof. Dr. K. H. Voous, v. d. Duijn van Maasdamlaan 28, Huizen (NH)).

Dit onderwerp werd tenslotte ingeleid door Drs. J. H. Koeman van het Instituut voor Veterinaire Farmacologie der Rijksuniversiteit te Utrecht. Hij herinnerde aan de opzettelijke vergiftigingen op grote schaal, waaraan landbouwers zich bezondigen (Het Vogeljaar 1963, nr. 3.). Het gebruik van parathion voor dit doel is verboden en verscherping van het toezicht lijkt gewenst.

Er kan echter tevens sprake zijn van chronische vergiftiging met normaal toegepaste pesticiden. Hierover zijn in het buitenland allerlei gegevens verzameld, waarvan we overigens niet klakkeloos mogen aannemen, dat zij ook voor Nederland gelden.

Overigens weten wij zelfs nog niet nauwkeurig welke hoeveelheid pesticide maakt, dat een ei niet uitkomt of een vogel onvruchtbaar wordt of zelfs sterft. Hierover moet nog veel onderzoek worden verricht. Het is thans nog niet mogelijk te zeggen in hoeverre normale toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen in de landbouw aansprakelijk is voor de achteruitgang van de roofvogelstand. Dit onderzoek wordt echter met kracht ter hand genomen.

Dr. A. C. Perdeck herinnerde er aan, dat de *zilvermeeuwen*bestrijding op Vlieland ook onder de kiekendieven nogal wat slachtoffers heeft gemaakt. Hij vroeg of de door jagers en jachttopzichters vaak uitgelegde fosforeieren ook andere soorten dan *kraaien* en *eksters* treffen.

Drs. J. Rooth gaf toe, dat de bestrijding van *zilvermeeuwen* inderdaad wel kiekendieven heeft getroffen, maar daar is de laatste jaren geen sprake meer van. Opzettelijke bestrijding van de *bruine kiekendieven* wordt in het geheel niet meer toegepast.

Mr. Thate deed mede, dat de fosfor uit gifeieren snel vervluchtigt. Hij meende, dat deze eieren binnen 24 uur ongevaarlijk worden. Ook in het lichaam wordt fosfor snel afgebroken. Het gebruik van strychnine meende hij te moeten veroordelen.

Dr. Waldeck wees nog op een ander facet van het gebruik van pesticiden: zij veroorzaken een schaarste aan prooidieren. In sommige boomgaarden treft men in het geheel geen zangvogels meer aan.

De heer J. Veen vertelde dat hij in het gebied van de grote rivieren herhaaldelijk plotselinge massale sterfte van *torenvalken* heeft geconstateerd. Dr. Waldeck had dit eveneens waargenomen, doch reeds voordat de pesticiden op grote schaal werden gebruikt. Hij meende dat dit verschijnsel optreedt na plotselinge sterfte onder de veldmuizen en vermoedde dat er sprake is van een infectie.

De heer Rooth wees er op, dat er veel schijnproblemen zijn. Hij voelde grote behoefte aan nadere bestudering van alle factoren die als oorzaken van de achteruitgang van roofvogels zijn genoemd.

Prof. H. van Genderen legde er nog de nadruk op, dat stabiele pesticiden, die in het vetweefsel worden opgeslagen, vooral gevaarlijk worden als dit vet moet worden aangesproken, b.v. in een periode van voedselschaarste. Hij hoopte vooral aan dit probleem bij het onderzoek dat het Instituut voor Veterinaire Farmacologie zal verrichten aandacht te schenken. Hoewel de gechloreerde koolwaterstoffen stabiel zijn, is er toch wel enige

afbraak, waarbij de vrijkomende stoffen vooral schade toebrengen aan het spier-zenuwstelsel en de lever.

De heer Smits verklaarde alle waardering te hebben voor de wetenschappelijke reserve van de heer Koeman, doch vroeg zich bezorgd af of de roofvogels niet zullen zijn uitgeroeid voor er wetenschappelijke zekerheid omtrent de oorzaken van hun achteruitgang is verkregen.

Prof. van Genderen meende, dat maatregelen tegen bepaalde stoffen pas kunnen worden gevraagd als onomstotelijk vast staat, dat deze stoffen ernstig nadeel opleveren. Voor de landbouw staan hier ook grote belangen op het spel.

Dr. G. Mees bepleitte strenger optreden tegen opzettelijke overtredingen van de Vogelwet.

Prof. Voous was van mening dat dit veelal een kwestie is van persoonlijk inzicht en beleid en van een afwegen van belangen.

De heer J. Hofstede bracht tenslotte de dank der genodigden over voor het initiatief dat tot deze bijeenkomst leidde. Hij meende dat het heel belangrijk was, dat jagers en vogelbeschermers zich om één tafel hebben geschaard en bepleitte voortzetting van dit nuttige contact, waarvan beide groepen slechts voordeel kunnen hebben.

Conclusie

Besloten werd de bespreking als volgt samen te vatten:

Het nationale beraad van jagers, jachtopzichters, vogelbeschermers en vogelkundigen, gehouden op 7 maart 1964 te Amsterdam

—stelt vast dat de roofvogels in Nederland, evenals in andere delen van Europa, op alarmerende wijze in aantal verminderen en dat het verdwijnen van bepaalde soorten of vormen allerm minst denkbeeldig is;

—stelt vast dat de roofvogels een onmisbare schakel vormen bij de handhaving van het evenwicht in de natuur en dat zij deel uitmaken van deze natuur, zoals die uit ethische, esthetische, recreatieve, opvoedkundige en wetenschappelijke overwegingen aan het nageslacht behoort te worden doorgegeven;

—besluit dat aan de willekeurige en ongegronde vernietiging van roofvogels een eind behoort te komen en bepleit een strikte eerbiediging van de bescherming die alle soorten roofvogels en uilen in Nederland krachtens de wet genieten;

—bepleit voortzetting en zo mogelijk intensivering van de bestudering der levensgewoonten en het voorkomen der roofvogels in Nederland;

—bepleit voortzetting en intensivering van het onderzoek naar het mogelijke effect van het normale gebruik van zgn. pesticiden op de roofvogelstand;

—bepleit scherper toezicht op het bij de wet verboden, maar niettemin toenemende misbruik van landbouwvergiften voor bestrijding van vogelschade in de land- en tuinbouw, waaraan behalve de wellicht schadelijke vogels vooral ook roofvogels en uilen ten offer vallen.